

De tiala boiradissa

Françoise DUDOGNON, *De tiala boiradissa / De toile métisse*, Institut d'estudis occitans-Lemosin, 2020, 214 p. 16 €.

Apercebère per lo primier còp lo nom de Françoise Dudognon en fulhetant lo primier volum de la preciosa antologia de Paulina Kamakine *Paraulas de hemnas* (edicions Reclams, 2020). Tres poèmas d'una prigondor tota de leugieretat que m'avián tirat l'uelh. *De tiala boiradissa*, es en me passejant sus leis ecrans dau site de la Librariá occitana de Limòtges, que l'ai desvistat. Lo nom de l'autora, coma la polidesa simpla e eleganta de la cuberta (amb un bòsc gravat de Pavel Macek que son relèu dona adejà lo ton dau libre) me lo faguèron crompar sens esitar. L'ai pas regretat. Coma ai pas regretat de legir puèi dos autrei libres en pròsa francesa de l'autora, ais edicions Maiade, *Quelque chose dans la Lande. Huit jours à Calais*. (Avril 2016) e *Le limon de l'âme*, totei dos pareguts en 2018.

« Un ton, un biais de menar son afar, 'n estil, que ! », escrivon leis editors de Limòtges sus la quatrena de cuberta dau libre qu'an publicat. An rason, mila fes. A vista de nas, *De tiala boiradissa*, coma abans *Le limon de l'âme* (que l'occitan, lenga de familha e donc d'enfança, i nasejava adejà de temps en autre), son de libres de remembres, una recreacion d'un passat enanat, mai jamai oblidat, e qu'a un moment, supause, una necessitat (lo mot es pas lo bòn) l'a fach remontar dau fons de se e l'a mudat en voler d'escritura. De literatura puslèu, e de literatura ela, quand escriure s'impausa coma una sonada imperiosa. E que dei remembres naisson una fòrma, un ritme, un estile, coma dison leis editors: una estetica e un art. En occitan coma en francés, l'autora es tot de lòng dins lo juste, e i sap demorar sens pesar ni quichar. D'aquela magia ressentida, non sabe pas lei rasons e leis equilibres, que fan per ieu d'aqueu libre (coma deis dos autres d'alhors) una totalitat pivelanta e fonsa. Lo sentiment de dintrar pauc a cha pauc e sens dificultat dins un univers que rauba lo legeire e lo transfòrma, lo mena luenh e lo lascia pas s'escapar. Lo títol, *De tiala boiradissa* (« tiala de coton e de lin », explicita una nòta) ditz e concretiza aquela metamorfòsi que fai dau remembre retrobat une revelacion permanenta, una recreacion capitada e una elevacion dau temps e de la paraula dins un monde a son auçada. Deu èstre aquò, en finala, la literatura ela. Aquela gràcia entretenguda coma un miracle esperlongat.

La memòria recompausada es coma la *tiala boiradissa*, n'a lo tengut e l'aparéncia materiala, lei colors, lei tons e lo tocar (lei mots se pòdon

tocar, podèm creire, per l'ausida e per lo còr e mai, qu'es tanben lo còr dei causas e deis èstres desapareguts dins leis abismes dau temps). L'escritura de Françoise Dudognon ten l'espés dau temps retrobat e trenat de novèu, amb entre lei fiús, çò sembla, la lutz fina e poderosa que pòrta la frasa e fai lusir lei mots d'un esclaire qu'es ren que d'elei e que leis emplís d'espacis e de mistèris que se'n sap pas lei fins ultimas. Legissent lo libre, l'idèa me venguèt d'un autre escrivan dei país d'aquela tapissariá de lengas e de generacions que lo Lemosin (leis originas de Françoise Dudognon son entre Peiregòrd e Lemosin « plen ») n'es la version occitana, Robert Marteau. De Marteau, d'origina peitavina (la forest de Chizé), poèta (sonetista esbleugissent) e prosator pas pron trevat e reconegut, lo libre pus ample e pus espantant es benlèu *Dans l'herbe*, qu'un volum solet n'es estat publicat per Champ Vallon en 2006. D'aquela « erba », lo país recreat de Françoise Dudognon n'a lo gost e lo téisser (i tornam !), amb seis inflexions particulars, de segur, e sei rebats que son ren que d'eu. Mai en cò de l'una coma de l'autre, es aquela capacitat a sasir lei vibracions deis existéncias presas dins lo temps e lei paisatges qu'esprovam de lònga. E la persisténcia de la paraula de cada jorn, peçucs infinit dau temps qu'e mai passat demòra e viu.

Dudognon me faguèt pensar a Marteau (sus aqueste i a lo libre ben arquitecturat e d'una informacion precisa de Jean-Yves Casanova ais edicions Léo Scheer, *R. M. Mesure du ciel et de la terre*). Me fai tanben pensar, a travers lei tres poèmas reculhits per Paulina Kamakine qu'ai mençonats en començant, a la friulana Novella Cantarutti (1920-2009) que Pier Paolo Pasolini acompanhèt sei primiereis escrituras. D'ela sabiau adèja çò que ne'n cònta belament Jean-Igor Ghidina dins la sieuna recenta *Anthologie de la littérature frioulane contemporaine* publicada per lei Presses universitaires Blaise Pascal de Clarmont, quand ai agut entre mans la causida de poèmas sieus publicada en 2021 per Serge Airoldi ais edicions Fario, *Ultima stella*. Podètz i anar veire tanben, e jutjaretz se lei doas votz poeticas, de lenga a lenga e d'epòca a epòca, d'un biais ò d'un autre, se reconisson e s'esclairan, foguèsse pas que de sei cabussadas dins la lenga de cada jorn de seis originas.

Aquelei frairetats e sororitats, realas ò ren mai que supausadas, coma en songe, es que donarián pas tot son pes de sens a la literatura, confrontada cada jorn ais endevenenças malaisidas d'una umanitat de mai en mai destimborlada ?